

Yine üniversite-sanayi işbirliği (IV)

Aykut Göker

ÜSİ'yi geliştirme konusunda alınan sonuçlara bakıp, sanayimiz ARGE'ye yönelmedikçe ve üniversitelerimiz sanayi ile işbirliği konusunda izleyecekleri politikaları ve kullanacakları uygulama araçlarını uzun erimli olarak belirleyip bunun ardında kararlılıkla durmadıkça, sağlanabilecek başarının, ne tür destek programı uygulanırsa uygulansın, sınırlı kalacağı söylenebilir. Yine de biz, '**sanayii ARGE'ye yönlendirme ve bunun olmazsa olmaz koşulu olan, üreten bir ekonomi hâline gelme**' yönünde güçlü bir siyasî iradenin bulunduğunu ve önümüzdeki dönemde, böylesi bir toplum projesinin yürürlüğe konacağını varsayalım. Bu varsayımdan hareketle de, ÜSİ'yi, bu toplum projesinin temel taşlarından biri hâline getirebilmek için, şimdiden alınması gereken, mevcutlarla ilgili ya da bunlara ek, başka önlemler var mıdır, sorusunu yanıtlamaya çalışalım.

Bu yaklaşım doğrultusunda, öncelikle üzerinde durulması gereken konu **Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası**'dır. Yasa şu açıdan önemli: Bu bölgeler bir üniversite ya da kamu araştırma kurumunu merkez alarak kurulacaktır. Yasanın içerdiği, ÜSİ'nin gelişmesine katkıda bulunacak pek çok düzenlemeden sonuç alınabilmesi, yasanın düzgün uygulanabilmesine bağlıdır. Yasa düzgün uygulanmaz ise, bırakın ÜSİ'yi geliştirmeyi bir yana, bölgedeki üniversiteye zarar verildiği gibi, ARGE yeteneklerini geliştirmek için o üniversiteye bel bağlayan firmalara da zarar verilir. Bu açıdan dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, tam da, üreten bir ekonomi için teknoloji geliştirmeyi teşvik edecek mekânlar yaratalım derken, önceki benzer uygulamalarda olduğu gibi, bu tür bölgeler için tahsis edilecek arazilere dayalı yeni rant ekonomilerinin yaratılmamasıdır.

Gözetilmesi gereken diğer bir nokta, teknoloji geliştirme bölgelerini, hem firmalar arasında **rekabet öncesi araştırma işbirliğinin** hem de **üniversite-sanayi işbirliğinin mükemmeliyet merkezleri** hâline getirebilmektir. Türkiye'nin sanayi çarşılarından başlayan ve zaman içinde organize sanayi bölgelerine kadar uzanan, eğrisiyle doğrusuyla, son derece değerli bir sınıf **kümeleşme** ("*clustering*") deneyimi vardır. Türkiye bu kümeleşme deneyimini, teknoloji geliştirme bölgelerinde, bu bölgelerin kurulmasındaki temel amacı –teknoloji ve inovasyonda yetkinleşme- dar çıkarlar uğruna fedâ etmeksizin, çok daha gelişkin bir düzeyde yeniden üretebilmelidir.

Teknoloji geliştirme bölgeleri, **yerel yeteneklere** dayalı **teknoloji atılım merkezleri** olarak da düşünülmeli; bu bağlamda, yer seçimleri, Türkiye'nin **yerel yetenekler coğrafyası** dikkate alınarak yapılmalıdır. Yerel yetenekleri harekete geçirebilmek, geliştirebilmek ve bunun için gerekli olan **bilgi**, özellikle de **teknoloji** desteğini sağlayabilmek, buralarda yer alacak kuruluşların işbirliği yapabilecekleri ya da birbirlerine deneyimlerini aktarabilecekleri konular etrafında örülecek **ağyapı** ("*networking*") ilişkileri kadar, bölge dışındaki kurumlarla kurulacak bu tür ilişkilerin başarısına da bağlıdır. Ama, bunun için yol göstericiliğe ihtiyaç vardır. Ülke çapındaki böylesi bir **ağyapılaşmada**, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na çok önemli görevler düşmektedir. Bu bakanlık bugünkü kadrosuyla bunu yapabilir mi? Yapamıyorsa, Türkiye, bunu yapabilecek uzmanlara sahiptir; o uzmanların anılan bakanlıkta çalışabilmelerinin şartları yaratılmalı; uzman erozyonunun önüne geçilmelidir. Kamu kurumlarında uzman erozyonu varken, devletin, bilim, teknoloji ve inovasyonda yetkinleşme açısından kendi payına düşen görevleri (bütün pazar ekonomilerinde devlet tarafından yerine getirilen görevlerden söz ediyorum) yerine getirebilmesi mümkün değildir. Pek çok sorunun

özümünde olduğu gibi, bu noktada da, uzman erozyonunun telâfi edilmesi geređi birinci önceliktedir.

Yerel üniversiteler, yerel yönetimler ve yerel sanayi odalarının bu bölgelerde sağlıklı kümeleşmeler ve ağyapılar oluşturulmasında önemli rolleri olabilir. Özellikle yerel üniversitelerin üstlenebilecekleri çok önemli misyonlar vardır. Yerel üniversitelerin rehberliğinde, yerel yeteneklerin / yerel kaynakların ortaya çıkarılıp geliştirilmesinde kazanılacak bölgesel başarılar, kanımca, o üniversitelerin uluslararası düzeyde kabul edilebilirliklerinin de yolunu açacaktır. ÜSİ konusunda alınması gereken diğer âcil önlemlere gelecek yazıda değineceğim.

CBTD, 21 Eylül 2002.